

Maar het verwondert mij dat er met geen woord wordt gerept van de eenvoudigste en ongevaarlijkste methode van preventie, nl. die van de onmiddellijke toepassing van 5 pct tinctura jodii bij verwondingen. Dat deze tetanussporen in een wond vernietigt, staat vast. Men moet er echter niet te zuinig mee zijn. De vele chirurgen die de jodiummethode bij hun ongevalswonden toepassen, behoeven slechts in zeldzame gevallen, voor meerdere zekerheid, antitetanus-serum te gebruiken. Zolang de actieve immunisatie in ons land nog niet algemeen is ingevoerd (en dat zal nog wel enige tijd duren) is een aanhoudende propaganda voor het reinigen en daarna joderen van ongevalswonden, ter voorkoming van tetanus, noodzakelijk. Hiermede voorkomt men overigens niet alleen tetanus, maar ook iedere andere vorm van wondinfectie. Het is dus een waarborg voor aseptische wondgenezing. Hoeveel mensen in ons land zouden aan de jodiummethode al het behoud van hun leven en ledematen te danken hebben?

Literatuur: TASMAN, A. (1957) *Ned. T. Geneesk.* **101**, 1386.

Kerkrade, 27 juli 1957

B. VERAART

Met collega VERAART wil ik gaarne de grote waarde aan de desinfectie door middel van jodiumtinctuur erkennen. Dat tinctura jodii tetanussporen doodt, indien deze laatste door genoemd desinfectiemiddel *in voldoende concentratie worden bereikt*, is een bekend feit. Oppervlakkige, schone wonden zal men dan ook zeker op deze wijze kunnen behandelen.

Het steekkanaal van een diep in de voet of ander lichaamsdeel gedrongen houtsplinter of een mes- of naaldwond worden echter niet voldoende ontsmet door middel van min of meer oppervlakkig opgebrachte jodiumtinctuur. Een te groot vertrouwen op de desinfecterende werking van jodiumtinctuur bij diepe en niet schone wonden zal de toediening van antitetanusserum achterwege doen blijven, met alle daaraan verbonden risico's. Het een sluite het ander niet uit!

Utrecht, 3 september 1957

A. TASMAN

Naar aanleiding van het artikel van Dr. A. TASMAN een enkele vraag: Op welke gronden stelt de schrijver de periode, gedurende welke een goed uitgevoerde actieve immunisatie bescherming biedt, op drie jaar? Moet men iemand die gewond raakt en bv. 4-5 jaar geleden lege artis tegen tetanus is gevaccineerd, beslist met anti-serum inspuiten voor een goede profylaxe? Is het in een dergelijk geval, indien er geen *bijzonder* grote kans op tetanusbesmetting bestaat, niet geoorloofd, toch met een „injection de rappel” te volstaan?

Literatuur: TASMAN, A. (1957) *Ned. T. Geneesk.* **101**, 1386.

Rotterdam, 28 juli 1957

S. REEDE

De termijn van drie jaren na de primaire vaccinatie tegen tetanus, waarbinnen met een „injection de rappel” na bekomen verwonding kan worden volstaan, is uiteraard discutabel. In mijn artikel werd deze termijn aangehouden conform het voorschrift van het Rijksinstituut voor de Volksgezondheid.

Amerikaanse onderzoeken bij oud-militairen, die gedurende de tweede wereldoorlog met zoveel succes tegen tetanus geënt en herent werden, hebben inderdaad aangevoerd, dat de meermalen geënte patiënt nog vele jaren nadien (5-10 jaar) op een „injection de rappel” met een spoedige en overvloedige antitoxineproductie reageert.

Men moet echter rekening ermee houden, dat de meeste

geïmmuniseerden hier te lande, indien zij niet verwond raken, binnen de termijn van drie jaren geen herhalingsinjectionen van de tetanusstof zullen ontvangen (hetgeen bij de Amerikaanse en Canadese militairen wel is geschied) en dus wellicht een minder actief reactievermogen bezitten dan de genoemde militairen.

Uiteraard moet men een bepaalde tijdslimiet stellen. Dat men met drie jaren aan de veilige kant staat, zij gaarne toegegeven.

Utrecht, 3 september 1957

A. TASMAN

HET JARRETEL-ECZEEM

In het artikel van NATER (1957) heeft het mij verwonderd, dat bij alle 40 lijdens aan jarretel-eczeem de lapjesproeven met nikkelsulfaat (5 pct) positief waren. Naar de ervaringen in de Universiteitspolikliniek voor Huid- en Geslachtsziekten te Amsterdam, zijn ook bij duidelijke gevallen van jarretel-eczeem de lapjesproeven soms negatief. In deze gevallen is de mechanische factor, nl. de wrijving, mogelijk zelfs primair. Hierop wordt o.a. gewezen door RAY BETTLEY (1954), die dit type eczeem in een afzonderlijk hoofdstuk behandelt: „Contact eczema provoked by friction”. Tevens is het mogelijk, dat de allergie voor nikkelverbindingen slechts plaatselijk — ter plaatse van het eczeem — tot uiting komt, terwijl de lapjesproeven pas later positief worden, als ook de gezonde huid gesensibiliseerd is. In dit verband zouden nadere gegevens betreffende de tijdsduur tussen het begin van het eczeem en het tijdstip van het verrichten van de lapjesproeven in het artikel van NATER verhelderend werken. Bovendien bestaat bij eczeem door jarretels soms overgevoeligheid voor rubber of zg. „rubbersnellers”.

De therapie, welke NATER beschrijft, is volkomen juist, hoewel de voortdurende aandacht van arts en patiënt noodzakelijk is voor het geregeld en juist toepassen der beschreven maatregelen. „When nickel sensitivity can be demonstrated, it may tend to preoccupy the mind of the doctor and perhaps of the patient too” (BETTLEY).

Literatuur: BETTLEY, F. RAY en L. J. A. LOEWENTHAL (1954) *The eczemas*, Edinburgh en Londen, bl. 37. — NATER, J. P. (1957) *Ned. T. Geneesk.* **101**, 1530.

W. G. VAN KETEL

Met enige verwondering constateren wij de nadruk die door collega VAN KETEL wordt gelegd op het louter mechanische jarretel-eczeem. In de literatuur — en ook door mij — wordt de wrijving van de jarretel tegen de huid wel genoemd als een belangrijke provocerende factor; het louter door mechanische factoren veroorzaakte en zonder nikkel-sensibilisatie verloopende jarretel-eczeem wordt echter — behalve door RAY BETTLEY — buiten beschouwing gelaten.

CALNAN laat zich over deze kwestie zeer positief uit; volgens hem is het eczeem bijna steeds veroorzaakt door overgevoeligheid voor nikkel; van zijn 380 patiënten waren er slechts twee of drie, bij wie een mechanische oorzaak mogelijk ware. Deze vrouwen hadden eczema in haar anamnese, of toonden nog eczematuze plekken elders op haar lichaam.

Anderzijds is een plaatselijke nikkel-sensibilisatie, als een tijdelijke fase min of meer snel overgaande in algemene sensibilisatie, theoretisch altijd mogelijk.

Bij onze patiënten bestond echter zonder uitzondering reeds algemene huidsensibilisatie. Wij zijn het met collega VAN KETEL eens dat nadere gegevens betreffende de tijdsduur tussen het begin van het eczeem en het tijdstip van

het verrichten van lapjesproeven verhelderend zouden werken. Bij 30 van onze patiënten konden wij de tijdsduur tussen het begin van het eczeem en het tijdstip van de lapjesproeven min of meer nauwkeurig vaststellen. Uiteraard hangt de juistheid van deze opgave af van het observatie-vermogen van de patiënten.

Tijdsduur tussen begin van eczeem en lapjesproeven	Aantal patiënten
--	------------------

2 ¹ / ₂ week	1
1 maand	3
2 maanden	1
3 maanden	4
4 maanden	4
5 maanden	3
6 maanden	2
7 maanden	3
1 jaar	5
1 ¹ / ₂ jaar	2
2 jaar	2

Bij één patiënt is dus blijkbaar de sensibilisatie van de gehele huid reeds tot standgekomen 2¹/₂ week na het ontstaan van het eczeem!

Wat overgevoeligheid voor rubber betreft, bij iedere patiënte werden lapjesproeven verricht met onderdelen van haar eigen jarretels en wel met het elastiek en het altijd aanwezige rubberknopje; deze proeven verliepen bij allen negatief. Zoals bekend is, worden tijdens de fabricage van rubber o.a. hieraan toegevoegd: zwavel, acceleratoren en antioxydantia. Er bestaan honderden acceleratoren, meestal met geheime formule. Antioxydantia zijn vaak afgeleid van parafenyleendiamine. Lapjesproeven met laatstgenoemde stof verliepen — zoals vermeld — bij alle patiënten negatief. Overigens is een lapjesproef uitsluitend met het anamnestic verdachte rubber volgens BANDMAN klinisch geheel gerechtvaardigd.

Resumerend menen wij uit de literatuur en uit onze eigen waarnemingen te kunnen besluiten dat jarretel-eczeem vrijwel altijd op nikfelsensibilisatie berust.

Literatuur: BANDMAN, H. J. (1956) *Hautarzt* 7, 419. — COLNAN, C. D. (1956) *Brit. J. Derm.* 68, 229. — SCHWENKE, W. (1957) *Med. Kosm.* 5/6, 130.

Rotterdam, 10 september 1957

J. P. NATER

BERICHTEN

CENTRAAL-AMERIKA. — NEOPILINA GALATHEA. De Galathea-expeditie bracht onlangs tot haar verrassing uit de diepte der zeeën een levend dier omhoog, dat men reeds 280 miljoen jaren uitgestorven waande: een mollusk, waarvan men kortgeleden fossiele resten op 3600 meter diepte bij de westkust van Mexico aantrof. De deskundigen verwachten, dat dit geen afbreuk zal doen aan de populaire glorie van de alsnog levende coelacant, vertegenwoordiger van een groep vissen, die pas 70 tot 90 miljoen jaren geleden uitstierf. Een vis spreekt meer tot de verbeelding van de leek dan een weekdier (*Science*, 1957, 126, 158).

DENEMARKEN. — EEUWFEST. De Deense Maatschappij voor Geneeskunde vierde 1 september haar honderdjarige bestaan. Het ledental steeg van 80 in 1857, tot 1500 in 1907, en tot 5689 in 1957. De fraaie Domus medica te Kopenhagen dateert van 1948; zij vervangt het gebouw dat door de Duitsers werd opgeblazen, als weervraak tegen het geneesheren-verzet (*Lancet*, 24 aug. 1957, bl. 394).

ENGELAND. — INTERNATIONAAL CONGRES VOOR DE STUDIE VAN VERMINDERDE VALIDITEIT. De „International Society for the welfare of Cripples” hield te Londen van 22-27 juli haar zevende congres. De voornaamste aan de orde gestelde onderwerpen betroffen maatschappelijke vraagstukken: voorlichting en raadgeving aan samenleving en individu, het minder valide kind in het gezin, de volwassen en de bejaarde minder-valide, de opleiding van revalidatie-personeel, enz. Ongeveer duizend deelnemers uit 45 landen waren bijeengekomen en vormden een gemengd gezelschap: orthopeden, chirurgen, reumatologen en revalidatie-artsen waren evenzeer vertegenwoordigd als instrumentmakers, psychologen, maatschappelijke werkers, beroepskeuze-specialisten, leiders van jeugdbewegingen voor gebrekkigen, sociale verzekeringsdeskundigen, organisatieleiders van sociale verenigingen van minder validen, enz. Afgevaardigden van de Nederlandse regering waren twee hoofdambtenaren van het Ministerie van Maatschappelijk Werk, en van Sociale Zaken en Volksgezondheid: Dr. P. C. J. VAN LOON en arts H. A. DE BOER (ontleend aan een uitvoerig bericht van de onderafdeling Voorlichting van het Ministerie van Maatschappelijk Werk).

— PRODUKTIE VAN POLIOMYELITIS-VACCINE. Een hoofdambtenaar van het Ministerie van Gezondheid en een afdelingsdirecteur van het National Institute of Medical Research bestuderen in Canada de mogelijkheid, in de hoeveelheden poliomyelitis-vaccine die Engeland ter bestrijding van poliomyelitis behoeft, te voorzien door aanvullende productie van „British-type vaccine” aan de overzijde van de Oceaan. Men heeft dan tevens gelegenheid in de Verenigde Staten met deskundigen van gedachten te wisselen over de werkzaamheid en de veilige productie van de daarginds gebruikelijke entstof (*Med. Offr.* 23 aug. 1957, bl. 120).

— MYOSITIS EPIDEMICA. Een medewerker van de *British medical Journal* (24 aug. 1957, bl. 452) beschrijft een epidemie van 14 gevallen van hevige en ten hoogste veertien dagen durende spierpijn in de rechter of linker heup, met koorts, versnelde bloedbezinking (soms) en hyperleukocytose (soms). De door hem waargenomen gevallen deden zich voor te Heatherwood in de buurt van het orthopedisch ziekenhuis, waar hij werkzaam is. Het tijdperk van waarneming was augustus-december 1955, en kwam overeen met het seizoen van poliomyelitis. De schrijver denkt aan een infectie door een virus, misschien verwant aan dat van de Bornholmse ziekte. In de literatuur vond hij geen mededelingen over een zich in de heupspijeren bij kinderen en adolescenten nestelend, epidemisch virus.

— EEN CONSULTATIEBUREAU VOOR HOMOSEKSUELEN. Een inzender in de *Lancet* (24 aug. 1957) deelt mede, dat men de oprichting van een „Clinic for homosexuals” voorbereidt. Het comité dat tot de oprichting besloot, overwoog dat de gelegenheid, voor homoseksuelen hulp te verkrijgen, beperkt is. De medische professie in haar geheel is in de loop der jaren niet in staat gebleken zich vrij te maken van de afkeer waarmee het publiek het vraagstuk beziet (*Lancet*, 24 aug. 1957, bl. 388).

— EEN RAPPORT VAN DE TOBACCO MANUFACTURERS. Verschenen is het eerste jaarrapport van het Tobacco Manufacturers Standing Committee over het verband tussen roken en longkanker. De strekking van dit rapport is dat het verband tussen longkanker en sigaret moet worden gezocht in een koppeling van de genetische voorbeschiktheid tot longkanker aan een genetische voorbeschiktheid tot lust in